

Juni
2024

Minneskakor ägarlösa arkiv

Kalmar läns Arkivförbund www.arkivkalmarlan.nu

Nummer
#10

Kalmar läns Arkivförbund:

Bevare oss väl!

Hur kan vi spara arkiven?

Ytterligare en förening som upphört har kontaktat oss för att få tips om hur de ska rädda sitt arkivmaterial. Föreningen har funnits i snart 100 år. Protokoll, program, verksamhetsberättelser speglar tidsanda, goda insatser på orten och hjälpverksamhet för behövande som har skett i föreningens regi.

”Vår fasa är att vi tvingas köra vårt arkivmaterial till soptippen om det inte dyker upp en lösning att bevara det”

Nu finns inte längre någon i styrelsen som kan förvara och bevara detta kulturarv. Siste ordföranden har sålt villan och ska flytta till ett trygghetsboende. De anhöriga har ingen möjlighet att ta hand om arkivet.

Föreningarnas engagemang leder fram till samhället av idag

Det är ofta det är de anhöriga som upptäcker arkivmaterial från en lokal förening hittas på vinden, garderoben, källaren eller garaget när de ska städa ur efter föräldrar och släktingar som gått bort. Dessa ägarlösa arkiv innehåller dokumentation från frireligiösa församlingar, samhällspolitiska föreningar, hjälporganisationer, aktionsgrupper för miljö, kvinnogrupper och byalag, intresseföreningar för musik, handarbete, idrott, hantverk och mycket annat. Detta som berättar för oss och kommande generationer vad folk hade för intressen och sysslade med på sin fritid.

Rinner tiden ut för vår lokalhistoria och vårt kulturarv?

Arkivet sparar livet - spara arkiven!

Vem ska bevara arkiven? Kan de lika gärna slängas?

Det finns lokalhistoria och kulturarv i alla våra kommuner i form av arkiv från nedlagda föreningar och företag. Formellt kallas de för ägarlösa arkiv. De innehåller unikt original- och källmaterial som bidrar till lokalhistoriskt viktiga kunskaper och forskning.

Den akut brännande frågan är vem eller vilka som ska eller kan bevara dessa ägarlösa arkiv? Vad skulle det innebära om vi istället slänger källmaterial och originaldokument?

”Lösningen måste till idag – att bevara, förvara, tillgängliggöra ägarlösa arkiv och det enkelt, säkert, kostnadseffektivt”

Innehållet i de ägarlösa arkiv bidrar till att forskning på olika nivåer får tillgång till fler utgångspunkter och vinklingar av vår gemensamma historia. Även allmänheten och släktforskare har intresse av att kunna söka i källmaterial och originaldokument. Vad hade förfäderna för engagemang i föreningar på sin fritid? Vilken roll spelade det sedan länge nedlagda företaget för ortens musikkår? Hur många var anställda i det företag som var huvudarbetsgivare på orten? Och vilka jobbade där?

I dagsläget finns inget gemensamt arkiv eller institution i Kalmar län som har till uppgift att ta emot ägarlösa arkiv. Det ser mörkt ut för att kunna realisera ett länsarkiv med depå under rådande ekonomiska läge. Det innebär att det i dagsläget inte finns några instanser som kan ta emot ägarlösa arkiv. Därför arbetar Kalmar läns Arkivförbund nu med att hitta andra alternativ och lösningar. Vilka lösningar med mellanlager finns i länets kommuner?

Nedlagda företag som påverkat orten - arbetsliv, ekonomi, invånarnas liv och fritid

Många glömmer bort eller tänker inte på att nedlagda företag också innehåller lokalhistoriskt viktiga arkiv med företagets bakgrund och verksamhet, dokumentation kring det som producerats och utvecklats. Arkiven innehåller också förteckningar över anställda och verksamhet. Vem ser till att allt detta bevaras?

”Bruket var ju navet i vårt samhälle! Arbeten och försörjning, musikkåren, idrottsföreningen å mycket annat på fritiden”

I realiteten beror det oftast på slumpen och privata initiativ om det som finns i arkiven överhuvudtaget räddas till eftervärlden. Driftiga personer får reda på en lokal där arkivmaterialet kan förvaras, allt från ett par flyttkartonger till flera ton på lastpallar. Det värsta scenariot är att allt i stället fraktas till återvinningscentralen (soptippen). Där går möjligheterna till forskning kring företagshistoria eller arbetsförhållanden bokstavligen upp i rök. Hur ska vi bevara och tillgängliggöra?

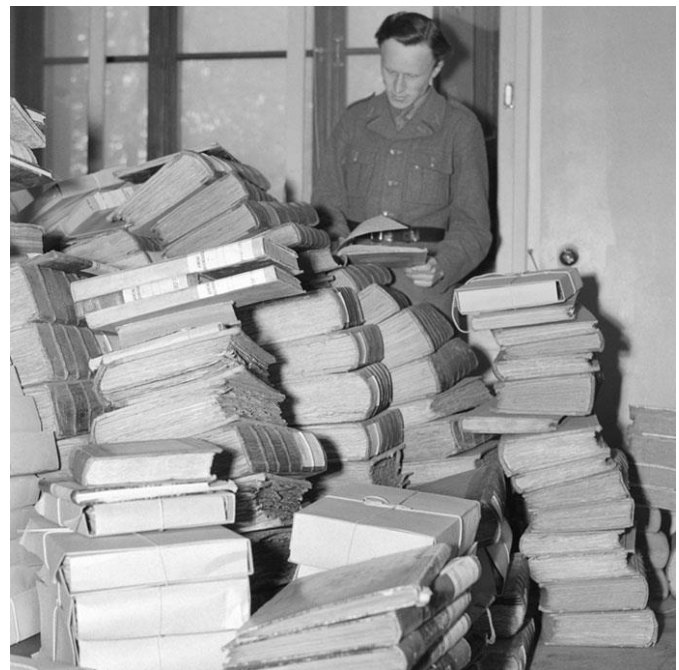
Depå för ägarlösa arkiv i varje kommun

Lokala mellanlager i väntan på ett länsarkiv med depå

Vi har undersökt och letat efter finansiering för att kunna bygga och drifva ett gemensamt länsarkiv med depå. Under rådande ansträngda ekonomiska läge är det inte möjligt inom de närmaste åren. Samtidigt är det akut att lösa hur man ska ta hand om de många ägarlösa arkiv som finns i våra kommuner i länet. Därför måste vi skapa möjligheter till mellanlager för att åtminstone kunna bevara och förvara lokalthistoriska arkiv och kulturarv.

”Nu behövs lokala mellanlager för att bevara arkiv från ortens nedlagda föreningar och företag. Alternativet är att det slängs eller bränns upp”

Vilka strategier finns i din kommun att bevara ägarlöst arkivmaterial och kulturarv från föreningar och företag som verkat i kommunen? Vilka möjligheter finns det i din kommun att hitta och utrusta en lämplig lokal – säker från fukt, mögel och annan skadegörelse? Hur kan kommunen samverka med lokalt fastighetsägarnätverk, näringsliv och befintliga arkiv?

<https://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/archives/5000-Alla-fotografier/Skiss/SSMSVD034002S.JPG.info> (CC BY)

Recept för minneskakor

Att skapa ett mellanlager för ägarlösa arkiv er kommun

- 1 st lokal utan fukt eller mögel, inbrottssäker
- 10 eller fler lagerbokhyllor, billiga dock stadiga
- X antal arkivboxar att förvara arkivmaterial i
- 1 dator-enhet, ansluten till nätverk och back-up
- 1 tillgång till excel eller liknande för registrering
- 1 person som tar emot, gallrar, registrerar (lönebidrag?)
- 1 Kalmar läns Arkivförbund för råd och stöd

Att ordna arkivmaterial i ett mellanlager

Tips på youtube av Hembygdsförbundet

Ta hand om arkiven

Det finns korta instruktionsfilmer på youtube som ger inblick om vad som är viktigt att känna till om arkiv – även om det ”bara” handlar om ett mellanlager. (till skillnad från att vara en arkivmyndighet). Klicka på bilden till vänster.

Vilka tankar och idéer har ni i er kommun?

Kalmar läns Arkivförbund fortsätter arbetet för mellanlagring av ägarlösa arkiv från nedlagda föreningar och företag. Vi behöver göra det tillsammans med kommunerna i länet